

Dr. Bobei este membru *ad honorem* în Consiliul de Conducere al Institutului Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT), Roma.

Domeniile sale de interes academic și practic includ:

Drept internațional. Chestiuni privind comerțul

Teoria dreptului. Conflictul de legi civile

Drept transnațional. Chestiuni privind comerțul

Radu Bogdan BOBEI

Teoria conflictului de legi civile

Curs universitar

Universul Juridic
București
-2020-

Cuprins

Cuvânt-înainte	5
----------------------	---

PARTEA I. INTRODUCERE

Capitol unic. Un anumit mod de a privi.....	7
<i>Secțiunea 1. Tehnici de armonizare și de coexistență a legislațiilor plurale, respectiv diverse, de drept privat</i>	<i>7</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Natura raporturilor de drept privat cu element(e) străin(e)</i>	<i>21</i>
<i>Secțiunea a 3-a. Chestiuni privind regulile referitoare la raporturile de drept privat cu element(e) străin(e)</i>	<i>29</i>
<i>Secțiunea a 4-a. Ce (mai) studiază, în zilele noastre, tineretul universitar român?</i>	<i>36</i>

PARTEA A II-A. CONFLICTUL DE LEGI CIVILE PRIVIT CA ȘTIINȚĂ

Capitol unic. Succintă contemplare istorică	60
<i>Secțiunea 1. Spre un medievalism postmodern</i>	<i>60</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Curente de gândire și principii de soluționare a conflictului de legi civile</i>	<i>69</i>

PARTEA A III-A. CONFLICTUL DE LEGI CIVILE PRIVIT CA TEHNICĂ

Capitolul 1. Ce înseamnă a privi conflictul de legi civile ca tehnică?	93
<i>Secțiunea 1. Generalități.....</i>	<i>93</i>
<i>Secțiunea a 2-a. Metodologia conflictului de legi civile. Transdisciplinaritate</i>	<i>125</i>

Capitolul 2. Conflictul de calificări	150
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	150
<i>Secțiunea a 2-a. Accepțiunea calificării și ipotezele acesteia</i> ...	153
<i>Secțiunea a 3-a. Soluționarea conflictului de calificări</i>	157
Capitolul 3. Retrimiterea	179
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	179
<i>Secțiunea a 2-a. Funcționarea propriu-zisă a instituției</i> <i>retrimiterii</i>	181
<i>Secțiunea a 3-a. Aspecte diverse</i>	193
Capitolul 4. Aplicarea legii străine	201
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	201
<i>Secțiunea a 2-a. Chestiuni privind aplicarea legii străine</i>	204
Capitolul 5. Impedimentele aplicării legii străine	224
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	224
<i>Secțiunea a 2-a. Fraudarea legii române</i>	226
<i>Secțiunea a 3-a. Ordinea publică de drept „internațional”</i> <i>privat român</i>	245
Capitolul 6. Teoria recunoașterii drepturilor câștigate	289
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	289
<i>Secțiunea a 2-a. Succintă digresiune istorică</i>	294
<i>Secțiunea a 3-a. Condițiile eficacității drepturilor câștigate</i>	314
Capitolul 7. Conflictul mobil de legi civile	322
<i>Secțiunea 1. Generalități</i>	322
<i>Secțiunea a 2-a. Teoria propriu-zisă a conflictului mobil de</i> <i>legi civile</i>	326

Librăria ta de carte de specialitate
juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)

021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

PARTEA I Introducere

Bibliografie română selectivă: Alfred **JUVARA**, Curs de drept internațional privat (Conflictele de legi), Tipografia și Legătoria Penitenciarului „Văcărești”, București, 1934; Constantin M. **SIPSOM**, Curs de drept internațional privat, Editura Cultura Poporului, București, 1937; Iorgu **RADU**, Dreptul internațional privat transitoriu. Principiul actualității normelor de conflict, Editura Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj-Sibiu, 1943; Erwin Em. **ANTONESCU**, Curs de drept internațional privat (studiul conflictelor internaționale de legi), București, 1945; Victor Dan **ZLĂTESCU**, Drept privat comparat, Editura Oscar Print, București, 1997; Alexandru **VĂLLIMĂRESCU**, Tratat de enciclopedia dreptului, Editura Lumina Lex, București, 1999; George **PLASTARA**, Manual de drept internațional public [cuprinzând și o expunere a Conflictelor de legi (Drept internațional privat)], Editura All Beck, Colecția „Restitutio”, București, 2004.

CAPITOL UNIC UN ANUMIT MOD DE A PRIVI...

Secțiunea 1

Tehnici de armonizare și de coexistență a legislațiilor plurale, respectiv diverse, de drept privat

1. Diversitatea concepțiilor juridice determină diversitatea sistemelor de drept și a ordinilor juridice aferente respectivelor sisteme. Aceste sisteme și ordini juridice operează cu legi. Pentru profesorul Văllimărescu, „legile” sunt acele norme obligatorii, care emană de la o suveranitate politică și a căror nerespectare este susceptibilă de a fi sancționată. În această accepțiune, legile sunt regulile normative (normele juridice) care stabilesc, în sensul că impun destinatarilor acestora, reguli de purtare sau de comportament.

Repetă pentru cămăruș și cămăruș

2. Și legile sunt, în mod logic, diverse. Numai „legea” naturală, anume legea înțeleasă în accepțiune metafizică și care exclude efortul creator al omului, este unică, atemporală și aspațială. Conceptul de diversitate implică, în mod logic, pluralitatea de sisteme de drept, de ordini juridice, dar și de legi. Pentru profesorul Zlătescu, pluralitatea sistemelor de drept include, din punct de vedere științifico-istoric, sistemele juridice religioase și tradiționale, sistemul de drept romano-germanic, sistemul de *common law*, sistemul de drept socialist. Conceptul de diversitate implică și caracterul diferit al sistemelor de drept, al ordinilor juridice, dar și al legilor. Există, bunăoară, deosebiri între concepțiile juridice care stau la baza sistemelor de drept deja evidențiate. De exemplu, așa-numitul „drept scris”, astfel exprimat prin texte de drept pozitiv (legi înțelese în sens larg) aureolate de principiul codificării, are un rol primordial în sistemul de drept romano-germanic; așa-numitul „drept al precedentelor”, astfel exprimat prin soluții jurisprudențiale, are un rol considerabil în sistemul de *common law*, care nu experimentează, cel puțin preponderent, principiul codificării. Conceptul de diversitate se manifestă, în accepțiunea sa de plural și diferit deopotrivă, și în cadrul aceluiași sistem de drept. Să iau un exemplu. Sistemul de drept romano-germanic conține mai multe subsisteme de drept. Este vorba despre subsistemele de drept francez sau de drept român sau de drept german sau de drept polonez sau de drept olandez etc. Sesizez pluralitatea subsistemelor de drept din sistemul de drept exemplificat; atât subsistemele de drept menționate, cât și alte subsisteme de drept cuprinse în sistemul de drept în discuție ființează datorită și prin izvoarele lor.

3. Secolele al XIX-lea și al XX-lea cunosc, cel puțin în Europa, o fermă aplicare a principiului codificării. Pentru profesorul Văllimărescu, termenul „codificare” semnifică, în accepțiunea sa restrânsă, strângerea, în mod sistematic și logic, a tuturor instituțiilor care aparțin aceleiași ramuri de drept. Anterior epocii istorice a codificărilor teritoriale, regulile de drept erau „consemnate”, preponderent, în cutume locale aplicabile în spații geografice neunificate politic și administrativ. Cu alte cuvinte, cutumele locale în discuție dețineau, în Evul

Mediu, supremația în aplicare. Această supremație subzista, chiar dacă, așa cum remarcă profesorul Văllimărescu, aproape toate popoarele din Vestul Europei aplicau, în Evul Mediu, dreptul roman rezultat din *corpus iuris civilis* al celebrului Iustinian.

4. Secolele sus-menționate nu consemnează efectuarea unei codificări unice a regulilor de drept civil. Codificarea unică nu poate fi decât non-teritorială și, deci, universală sau cu vocație universală. De altfel, fiecare suveranitate politică independentă în parte nu poate realiza, în mod unilateral, o codificare non-teritorială, universală sau cu vocație universală. Codificarea universală se poate perfecta (numai) prin acordul suveranităților politice independente. Or, acest acord se poate realiza (numai) pe tărâmul dreptului internațional. În domeniul dreptului internațional, suveranitățile politice, veritabile entități sociale, își desăvârșesc natura socială și, pe cale de consecință, sociabilitatea.

5. Pe planul dreptului privat, aplicarea principiului codificării a generat, în cadrul unui demers legislativ unificator, (și) reguli de drept civil. În lumina tehnicii de codificare, regulile de drept civil din Europa au fost sistematizate în scris și într-o înșiruire logică. Regulile de drept civil, astfel codificate, erau aplicate pe fiecare teritoriu unificat politic și administrativ sub egida unei suveranități politice. Este vorba despre suveranitățile politice independente care au emis respectivele reguli. Regulile de drept civil în discuție, astfel exprimate prin „lege” (izvor de drept pozitiv), erau diferite, ca abordare conceptuală și/sau de redactare, de la un teritoriu la altul. Așa se explică de ce legislațiile civile – mijloace formale de exprimare a regulilor de drept civil – erau ele însele diferite în considerarea fiecărui teritoriu în parte, dar în limitele căruia își exercita autoritatea publică fiecare suveranitate politică independentă. De exemplu, legislația franceză de drept privat era diferită de legislațiile germană, română, poloneză de drept privat, iar acestea din urmă erau diferite unele de altele. Diferențele se păstrau chiar dacă o anumită legislație de drept privat se inspirase, mai mult sau mai puțin fidel, din altă legislație de drept privat. O parte a legislației române de drept privat din epoca istorică în discuție, de

Respectiv, pentru Codul civil român (1864).

exemplu, Codul civil român (1864), a avut drept sursă de inspirație Codul civil francez (1804). Dar aceasta nu semnifică faptul că legislația română de drept civil în ansamblul ei sau o componentă a acesteia [Codul civil român (1864)] era identică cu legislația franceză de drept civil în ansamblul ei, respectiv cu o componentă a acesteia [Codul civil francez (1804)]. Același raționament este valabil și cu privire la alte legislații de drept civil din țările latine care au adoptat Codul civil francez [*exempli gratia*, Codul civil spaniol (1888), Codul civil italian (1866)]. Așadar, existau diferențe între legislațiile de drept civil din Europa.

6. Persistența *pluralității* regulilor de drept civil și a *diferențelor* între respectivele reguli, de data aceasta unificate în Europa prin mecanismul codificării, poate fi explicată după cum urmează: principiul codificării a fost aplicat – pe teritorii și în cuprinsul unor teritorii diferite – de suveranități care își exercitau autoritatea publică unificată, însă politic, în propriul teritoriu, de asemenea unificat administrativ. Cu alte cuvinte, adoptarea principiului în discuție de mai multe suveranități politice independente (unele de altele – nota mea) din acel timp istoric a determinat, în mod logic, ivirea mai multor codificări. Să le numim „codificări teritoriale”, exprimate, preponderent, în versiunea codificărilor naționale sau locale. Proliferarea acestora din urmă a fost facilitată, cel puțin în secolul al XX-lea și cel puțin în Europa, de energizarea principiului naționalităților. Principiul în discuție a constituit osatura creării statelor-națiune în versiune westphaliană.

7. Sintetizând, sunt de reținut următoarele: ca urmare a codificărilor teritoriale, dar și a propagării principiului naționalităților, s-a realizat unitatea legislativă a regulilor de drept civil, înțelegând, la acea vreme, nu (neapărat și) în sensul absorbirii regulilor de drept comercial de regulile de drept civil. De exemplu, regulile franceze de comerț se regăseau în Codul de comerț (1807); regulile italiene de comerț se regăseau în Codul comercial (1882); regulile române de comerț se regăseau în Codurile comerciale din 1840 și 1887. În epoca istorică a statelor-națiune din Europa, unitatea legislativă a regulilor de drept

civil se manifesta în cuprinsul fiecărui teritoriu determinat asupra căruia își exercita autoritatea publică suveranitatea politică; este vorba despre suveranitatea politică utilizatoare a principiului codificării.

8. Când ceva se câștigă, altceva se pierde. Se câștigase în fiecare teritoriu, astfel determinat și delimitat prin frontiere politico-administrative, unitatea legislativă a regulilor de drept civil. Se pierduse posibilitatea unificării non-teritoriale a acelorași reguli.

A. Cu alte cuvinte, se perpetuase, chiar și prin ricoșeu, *pluralitatea* regulilor de drept civil funcționabile în și pe teritoriile Europei guvernate politico-administrativ de suveranități politice independente. Această pluralitate semnifică (și) fragmentarea așa-numitului „*ius commune*” întruchipat de instituțiile juridice ale dreptului roman. Profesorul Văllimărescu reamintește faptul că dreptul roman era denumit „drept civil”, iar sub umbrela acestei denumiri erau conținute dispoziții de drept public și de drept privat deopotrivă; mai amintește acest profesor și de confundarea, de-a lungul timpului, a dreptului civil cu dreptul privat.

B. În plus, se perpetuaseră *diferențele*, între teritoriile unificate politic și administrativ, cu privire la regulile de drept civil. Acestea din urmă nu erau unele și aceleași; am menționat deja faptul că, de exemplu, regulile poloneze de drept civil erau diferite de regulile române de drept civil, iar acestea din urmă erau diferite de regulile franceze de drept civil și așa mai departe.

9. Există dezavantaje ale diversității de concepții juridice, respectiv de reguli de drept civil? Fără îndoială că nu există niciun dezavantaj. Cum să existe dezavantaje pentru considerentul că legiuitorii locali gândesc diferit și, pe cale de consecință, au concepții juridice diferite, iar regulile de drept civil sunt diferite? De altfel, ne atenționează profesorul Erwin Em. Antonescu cu privire la cele 2 (două) constante ale instituției conflictului de legi civile.

Respect pentru oamenii și căți

A. Prima constantă este disparitatea dreptului (disparitatea legislațiilor civile – nota mea) a cărei etiologie se subsumează unei multitudini de resorturi: biologice, diferențe geografice, de climă, de sol, etico-socio-economice și intelectuale. Cea de-a doua constantă este cosmopolitismul umanității sau, reformulând, cosmopolitismul naturii umane. În lumina acestei din urmă constante, instituția conflictului de legi civile este subsumabilă unui drept cosmopolit, fie și pentru faptul că, prin mecanismele sale, facilitează aplicarea unor legi civile diverse și diferite.

B. Cosmopolitismul naturii umane se manifestă și prin circulația persoanelor, iar aceasta din urmă energizează circulația mărfurilor, capitalurilor și serviciilor. Circulația fremătândă a persoanelor, mărfurilor, capitalurilor și serviciilor se poate desfășura și în afara granițelor teritoriale organizate politico-administrativ de o suveranitate independentă. În contextul acestei circulații, cel puțin 2 (două) reguli de drept civil, astfel emise de suveranități politice independente, își „dispută” aplicarea propriu-zisă. Chestiunea principală nu vizează, în esență, caracterul diferit și plural al regulilor de drept civil. Primordial este să aflăm dacă și cum pot fi armonizate sau integrate, respectiv cum pot coexista regulile de drept civil în discuție. Nici posibilitatea armonizării sau integrării și nici posibilitatea coexistenței regulilor de drept civil nu sunt iluzorii. Cum pot deveni respectivele posibilități realitate?

10. Răspunsul poate fi formulat din cel puțin 2 (două) perspective.

A. Motorul primei perspective este dreptul natural. Acesta din urmă se poate manifesta ca o versiune atemporală a așa-numitului drept al popoarelor (*ius gentium*); *ius gentium* este precursorul sau chiar versiunea embrionară a ceea ce se va numi „drept internațional”.

A.1 Perspectiva dreptului natural (re)aduce în discuție idealismul: oamenii ar trăi într-o stare de beatitudine generată de universul nepărtinitor al dreptului natural însuși. Așa fiind, umanitatea nu ar (mai) avea nevoie de textele de drept (civil) pozitiv; acestea din urmă sunt

efemere, schimbătoare și părtinitoare. Sunt părtinitoare, întrucât reflectă ideologia politică a emitentului textelor de drept (civil) pozitiv; or, destinatarii textelor de drept (civil) pozitiv sau, cel puțin, unii dintre aceștia pot să nu împărtășească ideologia politică a emitentului textelor în discuție.

A.2 Perspectiva dreptului natural sugerează existența sau posibilitatea existenței unui drept etern și universal. (Re)descoperirea acestuia ar face inutile regulile de drept (civil) pozitiv. Prin renunțarea la aceste reguli diverse, în sensul de plurale și diferite, umanitatea nu s-ar mai confrunta, în cuprinsul teritoriului asupra căruia își exercită autoritatea fiecare suveranitate politică în parte, cu așa-numitul „conflict” între sus-menționatele reguli.

A.3 Acest „conflict” survine tocmai din cauza sau datorită diversității regulilor de drept consemnate formal în legislații. Însă nu diversitatea ca atare generează propriu-zis acest „conflict”. Generează „conflictul” posibilitatea aplicării într-un teritoriu, care aparține unei suveranități politice independente, a unei legi emise de altă suveranitate politică independentă. „Conflictul” este termenul metaforic prin care se desemnează competiția existentă între regulile de drept civil; această competiție se manifestă într-un spațiu geografic delimitat politico-administrativ. Respectiva competiție se evaluează din perspectiva aplicării propriu-zise a regulilor în discuție.

B. Motorul celei de-a doua perspective este dreptul pozitiv. Perspectiva dreptului pozitiv aduce în discuție 2 (două) tehnici de armonizare a diverselor și pluralelor legislații de drept civil. Aceeași perspectivă aduce în discuție și o tehnică de coexistență a respectivelor legislații.

B.1 În primul rând, poate fi utilizată tehnica de armonizare specifică dreptului internațional. Această tehnică funcționează (și) prin mecanismul tratatului (convenție bilaterală, respectiv multilaterală); izvorul sau sursa tehnicii în discuție este numai dreptul internațional. Tratatul – veritabil izvor de drept internațional – instituie un regim de drept

Resurse pentru campania de căutare

uniform. Acest regim de drept uniform este expresia compromisului perfectat de suveranitățile politice în contextul existenței unor diverse și plurale legislații (și) de drept civil. Prin efectuarea compromisului în discuție, armonizarea legislațiilor de drept civil se efectuează prin instituirea așa-numitelor „norme uniforme de conflict”; asupra accepțiunii conceptului de „normă de conflict” (sau normă de legătură – nota mea), urmează să efectuez precizări ceva mai încolo. Un rol important în promovarea regimului de drept uniform al normelor de conflict l-a avut olandezul Tobias Michael Carel Asser, jurist și om politic. Asser a fost influențat, se pare, de concepția universalistă a germanului Savigny, astfel grefată, paradoxal, pe un particularism local: universalismul era construit în jurul prinților germani¹. Așa fiind, Asser a inițiat Conferința de la Haga privind dreptul internațional privat (denumită în continuare „HCCH”) a cărei primă reuniune a avut loc în anul 1893. În anul 1955 intră în vigoare Statutul HCCH, iar HCCH începe să funcționeze ca o organizație internațională permanentă. Pagina web a HCCH (<https://www.hcch.net/>) furnizează informații relevante cu privire la stadiul de uniformizare a normelor de conflict din domeniul dreptului privat.

B.2 În al doilea rând, poate fi utilizată tehnica de armonizare specifică dreptului suprastatal. Izvorul tehnicii în discuție este numai dreptul suprastatal sau sistemele de drept suprastatal. Această tehnică este utilizată de organizații regionale de integrare, inclusiv economică. Am

¹ Cu privire la concepția lui Savigny, instituită prin lucrarea „Sistemul dreptului roman contemporan” (1849), a se vedea: Horatia **MUIR WATT**, *Drept internațional privat dincolo de schismă*, în revista „Teoria juridică transnațională”, 2011, vol. 2, nr. 3, pp. 347-428, <https://www.tandfonline.com/toc/rtlt20/2/3?nav=tocList>; Ralf **MICHAELS**, *Globalizându-l pe Savigny? Statul în dreptul internațional privat al lui Savigny și chestiunea pusă în discuție de europenizare și globalizare*, 2005, pp. 1-28, Serile de Științe Umaniste (15) ale Facultății de Drept Duke, https://scholarship.law.duke.edu/faculty_scholarship/2812/. A se vedea și Reinhard **ZIMMERMANN**, *Moștenirea lui Savigny. Istoria dreptului, drept comparat și apariția unei științe juridice europene*, în Revista internațională de drept economic, 1, 2013 (vol. XXVII), pp. 95-127, disponibil și la adresa <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-economique-2013-1-page-95.htm>.

în vedere, *exempli gratia*, organizația denumită „Uniunea Europeană”. Mai rețin și „Sistemul de Integrare Central-Americană” (SICA) stabilit în data de 13 decembrie 1991. Prezentul curs se adresează, cu precădere, studenților români. Așa fiind, acest curs se referă, îndeosebi, la tehnica de armonizare specifică dreptului suprastatal al Uniunii Europene. Același curs se referă – în contextul teoriei conflictului de legi – la normele de conflict din reglementarea română, dar și din reglementările altor state membre ale Uniunii Europene. Este posibilă efectuarea unor mențiuni referitoare la normele de conflict din state nemembre ale acestei organizații regionale de integrare economică.

În și pe „teritoriul” (piața internă) Uniunii Europene, utilizarea tehnicii în discuție implică utilizarea normelor (suprastatale) de conflict emise de instituțiile acestei organizații regionale de integrare economică. Mai implică sus-menționata utilizare (și) aplicarea normelor de conflict emise de statele membre ale acestei organizații regionale de integrare economică, dacă dreptul Uniunii Europene nu stabilește o altă reglementare. Așa fiind, armonizarea legislațiilor de drept civil din statele membre ale Uniunii Europene prezintă cel puțin o particularitate. Normele (suprastatale) de conflict coexistă cu normele locale sau interne de conflict emise de autoritățile publice ale statelor membre ale Uniunii Europene. Această coexistență este facilitată de art. 4 alin. (2) litera (j), precum și de art. 81 alin. (2) litera (c) teza I din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, denumit în continuare „TFUE”.

Prin particularitatea în discuție, tehnica de armonizare specifică dreptului suprastatal se deosebește de tehnica de armonizare specifică dreptului internațional. În contextul acestei din urmă armonizări, normele interne de conflict nu (mai) coexistă; „fructul” armonizării de drept internațional nu implică așa-numita coexistență a normelor interne de conflict, ci elaborarea normelor uniforme de conflict. Este exclusă efectuarea confuziei între tehnica de armonizare specifică dreptului suprastatal și tehnica de coexistență a legislațiilor de drept civil la care ne vom referi mai jos. Reamintim faptul că, în ipoteza armonizării juridice suprastatale, coexistența în discuție nu exclude

Respect pentru oameni și țări

aplicarea normelor de conflict emise de statele membre, dacă dreptul Uniunii Europene nu stabilește o altă reglementare. De altfel, competența Uniunii Europene este partajată cu statele membre și în materia spațiului de libertate, securitate și justiție; este relevant art. 4 alin. (2) litera (j) din TFUE.

Cele 2 (două) categorii de norme de conflict coexistă în sensul că sunt interdependente; interdependența semnifică, cel puțin în ipoteza actelor legislative denumite „regulamente”, o armonizare care funcționează „pe verticală”. Într-adevăr, regulamentele emise de instituțiile Uniunii Europene au aplicabilitate generală; în plus, sunt obligatorii în toate elementele lor, iar aplicabilitatea regulamentelor este directă în și pe piața internă a Uniunii Europene. Piața internă cuprinde teritoriile, astfel, delimitate politic-administrativ, ale statelor membre din această organizație regională de integrare economică. În ipoteza tehnicii de coexistență a legislațiilor de drept civil, la care ne vom referi mai jos, judecătorul aplică, independent de alte norme (interne) de conflict, propriile norme (interne) de conflict. Aceste din urmă norme sau reguli nenormative sunt instituite de așa-numita „*lex fori*”. Fie și în trecut, menționăm faptul că, pentru profesorul C.M. Sipsom, „*lex fori*” semnifică legea locului în care judecătorul local își exercită misiunea. Coexistența tuturor normelor (interne) de conflict se înțelege în sensul că judecătorul local aplică propriile norme (interne) de conflict independent de normele de conflict instituite de alte legislații locale.

Sintagma „dreptul Uniunii Europene” trebuie înțeleasă după cum urmează: din punctul de vedere al surselor de formare, dreptul Uniunii Europene constituie un veritabil drept internațional. Actele constitutive ale Uniunii Europene, denumite generic „Tratatele Uniunii Europene”, constituie veritabile surse de drept internațional. Într-adevăr, tratatele din 1951 și 1957 au fost perfectate de și între Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda. Din punctul de vedere al aplicării propriu-zise, dreptul Uniunii Europene constituie un drept suprastatal, iar nu internațional; această calificare subzistă în considerarea perspectivei statelor membre ale Uniunii Europene. Dacă avem

în vedere numai perspectiva Uniunii Europene, dreptul emis de instituțiile acestei organizații regionale de integrare economică este, în mod logic, un drept intern al Uniunii Europene înseși. Din perspectiva statelor membre ale acesteia din urmă, dreptul Uniunii Europene constituie, în egală măsură, un drept intern al statelor în discuție. Mijloacele de exprimare a așa-numitului „drept al Uniunii Europene” în versiune suprastatală și internă a acestei organizații sunt regulamentele, directivele, deciziile, recomandările și avizele. Din perspectiva statelor ne-membre ale Uniunii Europene, dreptul emis de instituțiile acesteia din urmă constituie drept străin.

Prin Tratatul de la Amsterdam, Uniunea Europeană „intră”, prin pilonul I, în domeniul normelor aplicabile în statele membre (și) în domeniul conflictului de legi din materie civilă. Articolul 81 alin. (2) litera (c) din TFUE consacră instrumentalizarea (și) a normelor din domeniul conflictului de legi din materia menționată. Cu alte cuvinte, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Amsterdam, normele sus-menționate capătă statutul de „instrument” utilizat în scopul asigurării bunei funcționări a pieței interne instituite de Uniunea Europeană. Piața internă este instituită de și prin art. 3 alin. (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană, denumit în continuare „TUE”. Piața internă constituie „vehiculul” uniformizării economice a statelor membre ale acestei organizații regionale de integrare economică.

Normele referitoare la conflictul de legi din materie civilă sunt, în concepția Uniunii Europene, destinate să servească – se pare, exclusiv – unui scop pragmatic: buna funcționare a pieței economice interne. Instrumentalizarea exclusiv economică a regulilor în discuție poate fi un experiment generator de sincope, pentru cel puțin un considerent: normele de conflict (privind legislațiile civile – nota mea), astfel emise de statele membre ale Uniunii Europene, sunt nedetașabile complet de substratul cultural și istoric al legislațiilor de drept privat în discuție. Acest substrat poate obstrucționa, pe termen lung, uniformizarea economică în și din spațiul Uniunii Europene. Drept urmare, este hazardată opțiunea Uniunii Europene de a instrumentaliza exclusiv econo-